

HANKEN

Svenska
handelshögskolan

ÖPPNA HÖGSKOLAN

**Utvärderingsrapport för Öppna högskolan
vid Svenska handelshögskolan 28.9.2001**

1	Inledning	1
1.1	Genomförande av självutvärderingen.....	1
1.2	Självutvärderingsrapportens uppläggning	2
2	STRATEGISKA LINJER FÖR DEN ÖPPNA UNIVERSITETSUNDERVISNINGEN	2
2.1	Öppna högskolans syfte och uppgifter	3
2.2	Öppna högskolans strategi.....	3
2.3	Verksamheten i praktiken.....	3
2.4	Betydelsen av Öppna högskolan och det livslånga lärandet	4
2.5	Utvecklingsbehov	5
3	KATEGORIER AV STUDERANDE	5
3.1	Olika typer av studerande.....	5
3.2	Via Öppna högskolan till examen	6
3.3	Senioruniversitetet.....	7
3.4	Studerandenas åsikter om Hankens Öppna högskola	7
4	ÖPPENHETEN I UNDERVISNINGEN	8
4.1	Marknadsföring	8
4.2	Anmälningprocessen.....	8
5	SAMARBETET MELLAN DEN ÖPPNA UNIVERSITETSUNDERVISNINGEN OCH UNIVERSITETET I ÖVRIGT.....	9
5.1	Lärarna och institutionerna.....	9
5.2	Förvaltning – Studiebyrå och andra servicefunktioner.....	10
5.3	Biblioteket	10
5.4	Datacentralen.....	11
5.5	Intressebyrå	11
5.6	Samarbetsmodeller	11
6	OMVÄRLDEN	11
6.1	Samarbetspartner	12
6.2	Samarbetspartnerns åsikter om Hankens Öppna högskola	12
6.3	Samarbete med övriga öppna universitet.....	13
6.4	Konkurrens	13
6.5	Undervisningsministeriets roll.....	13
7	KVALITETEN PÅ UNDERVISNING OCH LÄRANDET	13
8	FORSKNINGS- OCH UTVECKLINGSARBETE	15
8.1	Innovationer	15
8.2	Internationellt samarbete	15
9	MOTSVARIGHET	16
10	ORGANISATION OCH BESLUTFATTANDE	16
10.1	Öppna högskolans personal.....	17
11	Seminariedagens resultat	17
11.1	Öppna högskolan i Vasa.....	17
11.2	Resursering och verksamhetens omfattning	18
11.3	Det livslånga lärandet.....	18

BILAGOR

Bilaga 1 – Självutvärderingens tidtabell

Bilaga 2 – Studerande enkät

Bilaga 3 – Resultat från enkäten

Bilaga 4 – Seminariedagens program

Utvärdering av den öppna universitetsundervisningen

Öppna högskolan vid Svenska handelshögskolan

1 Inledning

Svenska handelshögskolans Öppna högskola inledde sin verksamhet hösten 1994 efter att styrelsen 22.3.1994 beslutat att starta planeringen av öppen universitetsundervisning vid högskolan. Kursutbudet bestod då av 13 kurser på tre orter – Helsingfors, Vasa och Mariehamn.

Öppna högskolan hade år 2000 knappt 650 deltagare på sina kurser, och av dessa var drygt 400 nya studerande. Kursanmälningarna uppgick till 1230. Verksamheten vid Öppna högskolan har kontinuerligt expanderat och hade år 2000 ett program omfattande 91 kurser. Av dessa var 23 egna kurser, på 56 av Hankens ordinarie kurser hade Öppna högskolan fått kvotplatser och 12 kurser ordnades tillsammans med utomstående samarbetspartner. Grundkurser i alla ämnen erbjuds och i vissa ämnen erbjuds kurser på ämnesstudienivå. Studiehelheter kan ännu inte avläggas vid Öppna högskolan. Via resultatavtalet med undervisningsministeriet får Öppna högskolan drygt en halv miljon mark. Totalbudgeten uppgår till ca 800 000 inklusive kursavgifter.

Vid starten hade Öppna högskolan en anställd kursplanerare i Helsingfors. Senare ombildades tjänsten till utbildningschef. I Helsingfors finns idag även en halvtidsanställd kursassistent. I Vasa har öppna högskoleverksamheten skötts av en planerare på Fortbildningscentralen men numera sköts arbetet av studiesekreteraren på Hanken.

Fram till slutet av år 1998 hörde Öppna högskolan till Hankens Fortbildningscentral och 1.1.1999 flyttades den organisatoriskt till förvaltningsämbetet. I maj 2001 utnämndes en ledningsgrupp för Öppna högskolan med uppgift att utveckla, leda och övervaka verksamheten. Budget- och verksamhetsansvar har förvaltningsdirektören.

Till ledningsgruppen hör Peter Björk (viceordf., professor i marknadsföring i Vasa), Birgit Lindholm (utbildningschef, Öppna högskolan), Kicka Lindroos (ordf., projektkoordinator, virtuella universitetet), Kerstin Salminen (lektor i svenska, medlem av Hankens styrelse), Malin-Sofia Snellman (ekon.stud., f.d. snabbledist). Som sekreterare fungerar Arne Tasa (kurssassistent, Öppna högskolan). I utvärderingsarbetet har även Johanna Viitanen deltagit som timanställd.

1.1 Genomförande av självutvärderingen

Ledningsgruppen fick som första uppgift att genomföra högskolans del av den utvärdering av öppna universitetsverksamheten som rådet för utvärdering av högskolor gör under åren 2001–2002. Självutvärderingen planerades på försommaren och genomfördes under augusti och september. Tidigare har en arbetsgrupp under läsåret 1999–2000 sett över utvecklingen av Öppna högskolan.

Vid utvärderingen har ledningsgruppen strävat efter att följande grupper skulle delta i utvärderingen:

- högskolans ledning
- prefekter
- lärare som undervisat och lärare som inte undervisat vid Öppna högskolan
- studerande som studerat vid Öppna högskolan med avsikt att komma in på Hanken
- vuxenstuderande utan avsikter att komma in, seniorer
- ordinarie studerande vid Hanken
- studiebyrå
- biblioteket
- datacentralen
- räkenskapsbyrå
- samarbetspartner i regionerna

I augusti skickades en enkät till studerande vid Öppna högskolan läsåret 2000–2001. Ett sammandrag av resultatet av undersökningen finns presenterat i kapitel 3.4 och en utförligare rapport finns som bilaga 3.

Vid ett seminarium där representanter för alla ovanstående kategorier, förutom samarbetspartner, var inbjudna diskuterades Öppna högskolans roll på högskolan i dag och i framtiden. Alla hade inför seminariet fått ta del av bakgrundssiffrorna som skickats till Rådet för utvärdering av högskolorna i juni samt fått ett utkast till självutvärderingsrapport. Ett sammandrag av diskussionerna på seminariet finns i kapitel 11. Samarbetspartnerns åsikter kartlades via intervjuer och resultaten redovisas i kapitel 6.2. I Bilaga 1 finns en tidtabell över utvärderingsarbetet.

1.2 Självutvärderingsrapportens uppläggning

Uppläggningsen av denna rapport följer i stort de frågor som utvärderingsrådet bett högskolorna ta ställning till. Direkta sifferuppgifter ges i regel inte i texten eftersom bakgrundsrapporten innehåller dylika.

2 STRATEGISKA LINJER FÖR DEN ÖPPNA UNIVERSITETS- UNDERVISNINGEN

I undervisningsministeriets målsättningar för verksamheten vid det öppna universitet ingår bl a att göra undervisningen på universitetsnivå tillgänglig för en bredare allmänhet, oberoende av de studerandes boningsort och skolbakgrund. En annan målsättning har varit att studerande, utgående från sina studieresultat vid det öppna universitet, kunde vinna inträde för examensstudier vid moderuniversitet.

Öppna högskolans verksamhet baserar sig på Undervisningsministeriets riktlinjer samt Lag om fritt bildningsarbete (Nr 632/1998) samt Förordning om fritt bildningsarbete (Nr 805/1998).

2.1 Öppna högskolans syfte och uppgifter

I högskolans Verksamhets- och ekonomiplan 2002-2005 som godkänts av högskolans styrelse konstateras

Öppna högskolans främsta målsättning är att erbjuda en bredare allmänhet utbildning på universitetsnivå inom det ekonomisk-merkantila området. Högskolan strävar till att bredda verksamheten både vad gäller antalet kalkylerade heldagsplatser, orterna där undervisningen sker och antalet samarbetspartner.

Både år 2000 och för perioden 2001–2003 definieras i resultatavtalen med undervisningsministeriet Hankens kvantitativa mål då det gäller antagning via Öppna högskolan såsom:

Hankens mål är att antalet studerande som årligen antas till examensstudier på basis av studier inom den öppna universitetsundervisningen är 26.

Ytterligare ett kvantitativt mål för verksamheten i avtalet 2001–2003 är:

Hankens mål under perioden 2001–2003 är att antalet studerande årligen inom den öppna universitetsundervisningen motsvarar 150 heldagsstuderande.

I det resultatavtalet för avtalsperioden 1998–2000 står det att

Hankens mål är att ... erbjuda 500 personer möjlighet att studera inom den öppna universitetsundervisningen.

2.2 Öppna högskolans strategi

Öppna högskolans strategi har vuxit fram då verksamheten utvidgats och utgående från undervisningsministeriets riktlinjer. Strategin skall ytterligare preciseras; denna utvärdering är ett led i detta arbete, liksom också Svenska handelshögskolans helhetsstrategi som uppgörs 2002.

2.3 Verksamheten i praktiken

Öppna högskolan erbjuder kurser i ekonomiska ämnen och språk. De ekonomiska ämnena består av ekonomisk politologi, finansiell ekonomi, företagande och företagsledning, företagsgeografi, företagsledning och organisation, handelsrätt, informationsbehandling, marknadsföring, nationalekonomi, redovisning och statistik. Hankens alla ämnen är representerade i Öppna högskolans utbud. Undervisningen hålls huvudsakligen på svenska och de flesta studerande har svenska som modersmål, men det ordnas också kurser på engelska och kurser i svenska avsedda för finskspråkiga.

Antalet samarbetspartner ute i svenskbygderna har ökat hela tiden. Öppna högskolan har och har haft verksamhet, förutom vid Hanken i Helsingfors och vid enheten i Vasa, även i Borgå, Karis, Lovisa, Nykarleby, Närpes och Mariehamn. Utvecklingen av verksamheten på de olika orterna i form av kursanmälningar ses i Tabell 1.

Tabell 1. Utvecklingen av kursanmälningar vid Öppna högskolan vid Hanken uppdelad per år och ort.

Kursanmälningar

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Helsingfors	185	279	307	484	557	791	787
Vasa	50	137	107	77	74	104	235
Borgå							24
Karis			23	37	101	154	144
Lovisa					7		22
Mariehamn	23	57	38	47	18	10	13
Nykarleby						6	5
Närpes						4	
Vasa sommaruni		8				11	
	258	481	475	645	757	1080	1230

Öppna högskolan vid Hanken har uppfyllt det i resultatavtalet för år 2000 uppställda målet om att bereda 500 studerande plats i öppna högskoleundervisningen under år 2000 – 637 studerade under året vid Öppna högskolan. Beträffande heldagsstuderande hade Öppna högskolan år 2000 128 kalkylerade heldagsstuderande då 150 är målet år 2001.

Kvoten på 26 antagna till Hanken på basen av studier vid Öppna högskolan har visat sig svårare att fylla och ca hälften av platserna har hittills fyllts. Sedan fyra år tillbaka är det möjligt att via studier vid Hankens Öppna högskola bli antagen för examensstudier vid Hanken. År 1998 uppfyllde 12 studerande kraven som ställdes. År 1999 var antalet nio, år 2000 14 och år 2001 nådde 13 personer erforderligt resultat för inträde utan inträdesförhör. (se närmare kapitel 3.2)

2.4 Betydelsen av Öppna högskolan och det livslånga lärandet

Vid sidan av grundutbildning och forskning är fortbildning, dit den öppna universitetsundervisningen kan räknas, en av Svenska handelshögskolans tre tyngdpunktsområden.

I Svenska handelshögskolans vision (i European Policy Statement for Education at Hanken, godkänd av styrelsen hösten 2000) konstateras att Hankens studerande antas vara inriktade på det livslånga lärandet. En särskild strategi för det livslånga lärandet finns inte. Hanken syftar till att skapa en atmosfär där studerandena även efter att de utexaminerats förutsätts utveckla sin kompetens och uppdatera sina kunskaper. Detta betyder att även Öppna högskolan, såsom annan fortbildningsverksamhet, spelar en viktig roll inom fortbildning av utexaminerade hankeiter. Denna roll skulle ytterligare kunna förtydligas, tex kunde marknadsföringen till alumni intensifieras.

2.5 Utvecklingsbehov

Hankens Öppna högskola strävar i framtiden efter att kunna erbjuda – förutom enskilda studieperioder – studiehelheter på minst 15 sv. Med tanke på Hankens profilering är det viktigt att speciellt inom Hankens styrkeområden, finansiering och investering, marknadsföring samt företagsledning och organisation, kunna erbjuda större studiehelheter. Det är även önskvärt att erbjuda större helheter i språk.

Enligt undervisningsministeriets direktiv borde den öppna universitetsundervisningen ske kvällstid eller under veckoslut. Därför borde alla de studieperioder där Öppna högskolan erbjuds s.k. kvotplatser kunna arrangeras antingen under kvällstid eller ges i sådan form att undervisningen är oberoende av tiden.

Öppna högskolans mål är att i ännu högre grad än tidigare anpassa kursutbudet enligt efterfrågan och härvid fästa speciell vikt vid de geografiska skillnaderna. Utbudet borde även anpassas till vad som "ligger i tiden". Ett bra exempel då detta lyckats är kursen Marketing in Cyberspace, som arrangerats vid Öppna högskolan de tre senaste åren.

3 KATEGORIER AV STUDERANDE

Traditionellt har Öppna högskolan riktat sig i första hand till vuxna som inte har möjlighet att studera dagtid. Numera har öppna universitetsstudier också blivit en alternativ studieform för unga som inte har ordinarie studieplats. Antalet studerande från den egna högskolan och andra universitet har även ökat.

Öppna högskolans främsta målgrupp utgörs av privatpersoner som är intresserade av ekonomisk–merkantila frågor. Grundutbildning och ålder är inte avgörande.

3.1 Olika typer av studerande

Studerande vid Öppna högskolan kan indelas enligt syfte med studierna eller ålder, språkgrupp eller studieort.

Utgår man från åldern finns det två stora grupper av studerande, ungdomar under 25 samt vuxna. År 2000 utgjorde ungdomarna 53 procent av alla studerande medan de vuxna utgjorde 47 procent. Antalet unga studerande ökade kraftigt fr o m läsåret 1997–1998 då det blev möjligt att via framgångsrika studier vid Hankens Öppna högskola bli antagen för examensstudier vid Hanken utan inträdesförhör. På Öppna högskolan kan de bekanta sig med studiesystemet och pröva sin lämplighet för ekonomisk–merkantila studier på universitetsnivå. I kapitel 3.2 beskrivs denna väg in till Hanken närmare.

De yngre förbereder sig oftast för universitetsstudier och är inriktade på examensstudier, medan de vuxna oftare är verksamma i förvärvslivet och mer inriktade på livslångt lärande och fortbildning. Men även bland vuxna finns det sådana som söker sig till Hanken via Öppna högskolan och bland de unga sådana som inte studerar med sikte på examen.

Öppna högskolan erbjuder också en möjlighet för ordinarie hanteiter att effektivisera sina studier med hjälp av Öppna högskolans kvällskurser, och för hanteiter som jobbar utgör Öppna högskolan ett flexibelt alternativ. Speciellt i Vasa är mängden ordinarie studerande stor, och i framtiden måste man ta ställning till hur man skall förhålla sig till andelen egna examensstuderande. En möjlighet är att införa kvotplatser.

En annan typ av examensstuderande är de som via Öppna högskolans samarbetspartner stiftar bekantskap med öppna universitetsstudier.

Även utlänningar har hittat till Öppna högskolan och årligen finns det tiotals utländska studerande.

En ytterligare kategori är alla finskspråkiga som samtidigt är intresserade av både ekonomi och svenska språket.

En framtida målgrupp utgörs av utlänningar, samt utomlands bosatta finländare, intresserade av distansstudier vid Hanken.

Sist men inte minst finns de äldres universitet som i framtiden troligen blir allt viktigare då antalet välutbildade pensionärer ökar (se kapitel 3.3).

3.2 Via Öppna högskolan till examen

Det är möjligt att via studier vid Hankens Öppna högskola bli antagen för examensstudier vid Hanken. Det finns två vägar, ett års snabbledsstudier som uppgår till 16 studieveckor samt en längre väg där studerande samlar 50 studieveckor. Snabbleden erbjuds i Helsingfors och sedan år 2000 även i Vasa och Borgå. Snabbleden innebär att studerande under ett läsår via Öppna högskolans grundkurser samlar ihop minst 16 studieveckor med minst vitsordet god.

Öppna universitetsstudier om 50 studieveckor kan givetvis avklaras på alla ställen där Hanken och andra universitet har öppen universitetsverksamhet. Vid Karis folkhögskola har man gått in för att systematiskt erbjuda möjligheten att under ett års tid samla över 30 studieveckor av Hankens kurser och 20 studieveckor arrangerade av andra universitet.

Öppna högskolan utgör således även ett alternativ till högskolans normala antagning. Detta utgör en medveten strategisk linjedragning som högskolans styrelse gjort år 1997. De två olika alternativen som studerandena har att vinna inträde och bli antagna för examensstudier gynnar såväl de studerande som högskolan. Antalet studerande som kan bli antagna är också relativt litet – kvoten är 26 personer – och det har visat sig vara svårt att klara av snabbleden. Av kvotplatserna är 20 reserverade för snabbledister och sex för 50 studieveckorsleden. Resultaten ses i Tabell 2.

Rekryteringen är systematisk och antagningen sker varje år. De studeranden som inte vinner inträde har ändå haft en möjlighet att pröva sin lämplighet för studier vid Hanken. Studerande som inser att Hanken inte lämpar sig för dem kan snabbare hitta ett annat alternativ och sparar därmed också högskolans resurser.

Tabell 2 Antal antagna till Hanken via Öppna högskolan 1998–2001

Läsår	Antal anmälda till Snabbliden	Antal antagna via Snabbliden	Antal antagna via 50 sv	Summa
1997–1998	74	10	2	12
1998–1999	82	4	5	9
1999–2000	83	10	4	14
2000–2001	56	8	5	13

3.3 Senioruniversitetet

I samarbete med Vasa sommaruniversitet, Svenska Studiec centralen och Österbottens högskola vid Åbo Akademi har Hankens Öppna högskola arrangerat föreläsningar inom ramen för Senioruniversitetet i Vasa. Senioruniversitetets mission är följande: Senioruniversitetet erbjuder aktuell kunskap utgående från vuxnas intresseområden. Syftet är att vuxna på egna villkor, utan prestationskrav, skall kunna ta del i verksamheten. Alla intresserade, oberoende av tidigare utbildning och yrkesbakgrund är välkomna till senioruniversitetet. Undervisningen har närmast förverkligats i form av föreläsningsserier.

Under de år föreläsningar ordnats inom senioruniversitetet har deltagarantalet på föreläsningarna inte motsvarat förväntningarna och samarbetspartnerna har beslutat hålla paus i verksamheten åtminstone läsåret 2001–2002.

3.4 Studerandenas åsikter om Hankens Öppna högskola

I samband med självutvärderingen skickades en enkät i augusti till de studerande som anmält sig till Öppna högskolans kurser under läsåret 2000–2001. Enkäten täckte Öppna högskolans hela verksamhetsområde dvs. orterna Helsingfors, Vasa, Borgå, Karis, Nykarleby och Mariehamn.

Totalt skickades 445 frågeformulär ut varav 83 besvarades och returnerades medan 14 kom oöppnade tillbaka. Svarsprocenten blev således 19.

I enkäten ingick förutom bakgrundsvariabler kvantitativa frågor som mätte respondenternas upplevelser av verksamhetens kvalitet. Dessutom kartlades framtida önskemål och i den kvalitativa delen kunde respondenterna beskriva sina upplevelser.

Överlag var respondenterna nöjda med verksamheten; speciellt med den tjänstvilliga personalen och de kunniga lärarna. Respondenterna ansåg också att Öppna högskolans kurser varit till nytta och nöje. Som mindre bra upplevdes tidpunkten för undervisningen, tillgängligheten av kurslitteratur och urvalet kurser.

Nytta och nöje som studerandena upplevde att de haft genom att studera på Öppna högskolan visade sig vara den främsta indikatorn på om studerande tänker fortsätta sina studier vid Öppna högskolan.

Förbättringsförslag utgående från respondenternas svar är ett bredare kursutbud och en senare tidpunkt för kurserna. Respondenterna var också intresserade av

nya undervisningsformer. Flerformsundervisning, distans- och nätstudier kunde erbjudas i större utsträckning.

Studenter på kvotplatser, dvs de som deltar i undervisningen med ordinarie hankeiter, tyckte att de skulle behöva mer praktisk information om Hankens verksamhet eftersom lärarna utgick från att alla var ordinarie studenter och kände till alla praktiska detaljer.

På grund av den låga svarsprocenten bör man hantera resultaten som närmast riktgivande.

4 ÖPPENHETEN I UNDERVISNINGEN

Då man vill erbjuda möjligheter för gemene man att delta i undervisningen vid Öppna högskolan försöker Hankens Öppna högskola sköta sin marknadsföring och sitt anmälningförfarande så öppet som möjligt.

4.1 Marknadsföring

Öppna högskolan marknadsförs genom tidningsannonsering, broschyrer, Internet och direktutskick. Direktutskicket av broschyrer är riktat till viktiga målgrupper så som de som tidigare studerat på Öppna Hanken, de som beställt broschyr samt personer som underkänts i inträdesförhåret. Broschyrer skickas också till bibliotek samt vissa instanser som Luckan och arbetskraftsbyråerna inom verksamhetsområdet.

Idag har speciellt Internets betydelse blivit allt större och Öppna Hankens hemsida uppdateras kontinuerligt. Således kan aktuell information förmedlas kostnadseffektivt och snabbt. En viktig marknadsföringskanal är också SUVU (Suomen virtuaalinen avoin yliopisto). Samarbetspartnerna ansvarar för marknadsföringen av de kurser som organiseras tillsammans med dem.

Öppna högskolan har inte undersökt om antalet unga studenter minskar andra gruppers deltagande. En del grundkurser blir varje år fulltecknade av snabbledsstudenter. Detta är en olägenhet speciellt på våren då det kan hända att alla dessa platser går till snabbledister. Efterfrågan på grundkurser i Helsingfors är redan i nuläget så stor att större marknadsföringsinsatser skulle kunna locka studenter som ändå inte ryms med på kurserna.

Marknadsföringen av Öppna högskolans övriga kurser samt kurserna i Vasa kunde däremot intensifieras. Speciellt Hanken alumni är en viktig målgrupp.

4.2 Anmälningprocessen

Anmälningprocessen är rättvis, vilket är viktigt eftersom efterfrågan på kursplatser ofta är större än utbudet. Antagningen sker i anmälningssordning. Också antagningen till kurser som kräver förkunskaper fungerar i anmälningssordning så att alla studenter är jämlika förutsatt att de fyller baskriterierna.

Från och med hösten 1999 togs kursplatsreservering per telefon i bruk i Helsingfors. Då kan studenter anmäla sig utan att personligen behöva komma till högskolan. Telefonanmälan har, förutom smärre tekniska problem, fungerat

till belåtenhet. Studerandenas ovana att använda ett automatiskt telefonreserveringssystem har dock ibland ställt till problem.

Vid anmälan till vårterminens kurser används dock kösystem där studerande som anmält sig till "snabbliden" får anmäla sig en dag tidigare än andra studerande. Detta gäller studerande som påbörjat sina studier på hösten och fortsätter att studera på våren. Denna företrädesrätt gäller endast snabbledskurserna.

Förutom det ordinarie kursutbudet har Öppna högskolans studerande också möjlighet att söka till kurser inom programmet Real Estate Finance. Av dessa studerande krävs specifika förkunskaper inom området och de blir därför antagna av programnämnden Real Estate Finance Program Board.

Till Öppna högskolan i Vasa anmäler sig de studerande genom att efter fastställd tidpunkt antingen personligen besöka högskolan eller ta kontakt per telefon eller e-post.

Samarbetsparterna sköter om anmälningarna till de kurser som sker inom ramen för samarbetet.

Mängden studerande idag, ca 650 med sammanlagt över 1200 kursanmälningar, är redan idag på gränsen till vad personalen klarar av. Innan personalsituationen förstärks är det inte motiverat att utöka marknadsföringen.

5 SAMARBETET MELLAN DEN ÖPPNA UNIVERSITETSUNDERVISNINGEN OCH UNIVERSITETET I ÖVRIGT

Öppna högskolan är en del av universitetet och därmed gäller frågeställningen inte enbart samarbete utan även integration och konvergens. Hankens öppna högskola är en enhet bland andra inom högskolans förvaltningsämbete. Samarbetet fungerar friktionsfritt. Öppna högskolans kursprogram godkänns av Undervisnings- och forskningsrådet vid Svenska handelshögskolan. De flesta kurserna har sin exakta motsvarighet inom den ordinarie dagsundervisningen.

Öppna högskolans kurser kan indelas i tre grupper: kvällskurser, kvotplatser inom Hankens ordinarie undervisning och kurser som anordnas i samarbete med utomstående läroinstanser. Öppna högskolans kvällskurser hålls i Hankens utrymmen delvis av Hankens lärare, delvis av lärare godkända av respektive ämnesinstitution. Institutionerna är ansvariga för undervisningsnivån och därför är det alltid respektive ämnesinstitution som godkänner kvällskursernas lärare. Öppna högskolan har också kvotplatser inom den ordinarie undervisningen och då är det examinatorerna som avgör antalet kvotplatser. Lärarna på kurserna som anordnas tillsammans med samarbetsparterna godkänns också av ifrågavarande ämnesinstitution.

5.1 Lärarna och institutionerna

Hankens lärare är Öppna högskolans viktigaste resurs. För tillfället är det ofta samma lärare som leder kurser år efter år och rekryteringen av nya lärare till kvällskurserna är problematisk. Detta beror delvis på lärarnas tidsbrist och föreläsningarsvodenans storlek men kanske också delvis på bristfällig intern marknadsföring från Öppna högskolans sida. Undervisningen vid Öppna högskolan går att räkna in i den totala arbetstiden, vilket alla lärare kanske inte är medvetna om.

Samarbetet beror långt på hur villig varje enskild lärare är att ansvara för kurser. Årligen har cirka 20 av Hankens lärare varit engagerade i kvällsundervisningen vid Hankens Öppna högskola. Alla institutioner och ämnen på Hanken deltar i Öppna högskolans verksamhet. De ämnen som haft de flesta kurserna, de flesta deltagarna och också erhållit de flesta studieveckorna är marknadsföring, ekonomisk politologi samt språk och kommunikation. Se tabell 3.

Tabell 3 Avklarade studieveckor per år och ämne

Ämne	sv 1998	sv 1999	sv 2000
Marknadsföring	465	425	435
Ekonomisk politologi	200	266	312
Språk och kommunikation	176	320	231

Samarbetet med institutionerna har för det mesta löpt smidigt. Alla institutionessekreterare och lärare känner dock inte till Öppna högskolans verksamhet tillräckligt bra vilket ibland kan leda till missförstånd och bristande information. Kvotplatserna på Hankens ordinarie kurser är svåra att administrera eftersom en fungerande informationskanal fattas.

Informationen till institutionerna och lärarna bör effektivieras i framtiden. Man kunde t.ex. trycka en broschyr som berättar hur det är att undervisa vid Öppna högskolan och på så sätt informera om Öppna högskolans betydelse och möjligheter.

5.2 Förvaltning – Studiebyrån och andra servicefunktioner

Förvaltningsdirektören som chef för förvaltningsämbetet är även högste chef för öppna högskolan. Som en del av högskolans förvaltningsämbete deltar öppna högskolan i det allmänna informationsutbytet och i de regelbundna återkommande möten som hålls inom förvaltningen.

Inom förvaltningen är den viktigaste dagliga samarbetspartnern högskolans studiebyrå. Studiebyrån sköter motsvarande administrativa uppgifter som Öppna högskolan men för ordinarie studerande vid Hanken. Öppna högskolan använder samma studiesystem som Hanken och studieresultat inmatas både på Öppna högskolan och på studiebyrån. Studiebyrån spelar även en viktig roll då det gäller att uppgöra individuella studieplaner för de examensstuderande som kommit in via Öppna högskolan och sålunda har en del kurser avklarade.

Räkenskapsbyrån betalar lärarnas arvoden och sköter om bokföringen. Öppna högskolans föreläsningar hålls oftast i högskolans lokaler och fastighetsförvaltningen ansvarar för utrymmena och utrustningen. Öppna högskolan betalar inte hyra för dessa.

5.3 Biblioteket

Studerande vid Öppna högskolan har tillgång till Hankens bibliotek och kan där låna kurslitteratur. Biblioteket skaffar kursböcker enligt Öppna högskolans behov och arrangerar varje höst ett informationstillfälle för Öppna högskolans studerande. Biblioteket erbjuder också många tjänster via Internet, t.ex.

informationsdatabaser och tillgång till elektroniska ordböcker. Biblioteket erhåller 7 % av Öppna högskolans anmälningsavgifter.

5.4 Datacentralen

Studierande vid Öppna högskolan har tillgång till Hankens datorsalar och datacentralen förser Öppna högskolans studerande med användar-id och lösenord. Studerandena får en egen e-postadress under studietiden. Anhållan om användarrättigheter görs på Öppna högskolan som också förmedlar användar-id. Öppna högskolans data överfördes sommaren 2000 till Hankens databas för ordinarie studerande. Datacentralen ansvarar för funktionen av den gemensamma databasen. Även datacentralen erhåller 7 % av Öppna högskolans anmälningsavgifter.

5.5 Intressebyrån

Intressebyrån är en bokhandel som drivs av studentkåren vid Hanken. Där säljs kompendier och annat kursmaterial som studerande behöver. Förutom ordinarie öppethållningstider på dagen har Intressebyrån även hållit öppet några kvällar per termin för Öppna högskolans studerande.

5.6 Samarbetsmodeller

Den öppna undervisningen och grundundervisningen går hand i hand. Öppna högskolans kurser väljs bland högskolans ordinarie kurser och målet är att ha olika ämnen representerade på olika fördjupningsnivåer. Utbildningschefen är ansvarig för samordning av undervisningen. Nedan beskrivs proceduren för anskaffning av kurser.

Initiativ till kurser tas vanligen av utbildningschefen men ibland även av läraren. Ibland tar även institutionen initiativ och föreslår en ny lärare eller en ny kurs. Efter detta slås tidtabell och antalet studerande fast.

Öppna högskolan har också kvotplatser på ordinarie kurser vid högskolan. Antalet kvotplatser varierar från 3 till 25. Öppna högskolans studerande deltar då i högskolans ordinarie undervisning tillsammans med examensstuderande.

I Helsingfors bedrivs samarbete med institutionen för språk och kommunikation så att Tyska 1 arrangeras vartannat år på Öppna högskolan, vartannat år erbjuds kursen inom institutionens ordinarie program. I vissa fall har också Öppna högskolan fungerat som testmiljö när en ny kurs introduceras eller en gammal kurs förnyas.

För att bättre säkra kontinuiteten i kurserna och göra utbudet stabilare vore det i framtiden vara bra att sluta samarbetsavtal med institutionerna. Öppna högskolans verksamhet kunde effektivare marknadsföras till prefekterna.

Öppna högskolan samarbetar inte med företag trots att det ibland förekommer att flera deltagare kommer från samma företag. Fortbildningen i form av betald kundtjänst sker via högskolans fortbildning och institut.

6 OMVÄRLDEN

Öppna högskolan har och har haft samarbete med sju läroanstalter runt om i Svenskfinland. De viktigaste är Ålands högskola i Mariehamn (samarbete fr o m

1994), Västra Nylands folkhögskola i Karis (fr o m 1996), Borgå folkhögskola (fr o m 2000) och Vasa sommaruniversitet (sporadiskt samarbete sedan 1995).

På två orter kan de studerande uppfylla kraven som ställs för direkt inträde till Hanken:

- i Borgå erbjuds snabbleden
- i Karis har studerandena möjlighet att avklara 50 studieveckor öppna universitetsstudier (av vilka 31 sv är Hankenkurser).

På de andra orterna erbjuds enstaka kurser. Dessa kurser kan naturligtvis utgöra en del av 50 studieveckor om studeranden senare vill söka in till Hanken.

6.1 Samarbetspartner

Samarbetet löper i regel så att Öppna högskolans utbildningschef i samråd med samarbetsparternas rektor eller utbildningschef diskuterar fram ett för samarbetspartnern önskvärt programförslag. Därefter kontaktar utbildningschefen lärarna och institutionerna och presenterar slutligen programförslaget för godkännande av UFR. Samarbetspartnerna sköter sedan alla praktiska arrangemang i samband med undervisningen och marknadsför självfallet också sina "Hankenkurser".

Kursavgiften är densamma oberoende om man studerar direkt vid Hankens Öppna högskola eller om man gör det vid en samarbetsläroanstalt. Samarbetsparten får två tredjedelar av avgiften och Öppna högskolan en tredjedel. Den summan skall täcka kostnaderna för registreringen av studerandena och deras studieprestationer. Tillsvidare har samarbetet fungerat på basis av muntliga avtal, men avtalspraxis är för tillfället under arbete.

6.2 Samarbetspartnernas åsikter om Hankens Öppna högskola

Samarbetspartnernas åsikter om Hankens Öppna högskola kartlades som en del av självutvärderingen medels en undersökning baserad på personliga intervjuer. Fyra viktiga samarbetspartner med avseende på kursverksamhet identifierades. Dessa är Borgå folkhögskola, Vasa sommaruniversitet, Ålands högskola och Västra Nylands Folkhögskola.

Resultaten av intervjuerna (Rektor Sebastian Häggblom (Borgå folkhögskola), Planerare Yvonne Røj (Vasa sommaruniversitet), Rektor Brittmarie Wikström (Ålands högskola) och Linjeledare Liisa af Hällström (VNF)) visar att *samarbetet* fungerat bra. De intervjuade personerna är överens om att samarbetet förlöpt smidigt under åren utan missöden. Flexibiliteten i samarbetet är den dimension som gärna lyfts fram av de intervjuade. Med sikte på framtiden önskar de sig ett lika gott samarbete som hittills.

Bidragen via Hankens Öppna högskola till samarbetspartnernas kursutbud uppskattas och utgör en viktig del i deras verksamhet. Hanken levererar kvalitet. I påståendet kan vi läsa in a) att kurserna som levereras är av hög kvalitet och b) att de engagerade lärarna är uppskattade föreläsare.

Hög kvalitet på samarbetet, kurserna och lärarna utgör den grund som Hankens Öppna högskola kan bygga vidare på. De intervjuade personerna ser ingen orsak till att bryta samarbetet med Hanken. Hankens Öppna högskola kunde förbättra informationsspridningen. Nyheter rörande kurser och kursutbud kunde på ett

mera automatiskt sätt än idag distribueras till samarbetspartnerna. Kursomfattningen på 5 sv är för många studerande en stor utmaning och det kunde vara lämpligt att även fundera på andra format av kurser. Till exempel kunde 2 * 2.5 sv kurser utgöra en alternativ kursomfattning.

6.3 Samarbete med övriga öppna universitet

Finlands alla öppna universitet och öppna högskolor har en gemensam www-service där all öppen universitetsundervisning i Finland är samlad under en adress. SUVI (Suomen virtuaalinen avoin yliopisto) öppnade i januari 1998.

Finlands tre handelshögskolors öppna universitet bedriver ett inofficiellt samarbete genom regelbundet återkommande möten och strävar efter administrativ likriktning av verksamheten.

Ett framtida viktigt samarbete kommer att ske inom ramen för lärocentret i Vasa och Helsinki Business Campus virtuella projekt då distans- och flerformsundervisningen ökar.

6.4 Konkurrens

I Helsingfors är de viktigaste konkurrenterna Öppna universitet vid Helsingfors handelshögskola och Öppna universitet vid Helsingfors universitet. Konkurrensen är dock indirekt, eftersom Hanken har en unik roll som svenskspråkig handelshögskola. Dessutom samarbetar de olika öppna universiteten, till exempel finns andra universitets broschyrer tillgängliga för studerandena. I huvudstadsregionen har också efterfrågan på utbildning varit så stor att kurserna i ekonomiska ämnen vid Hankens Öppna högskola lätt fyllts. Endast några språkkurser har lidit av deltagarbrist.

I Vasa är konkurrenssituationen en annan. Marknaden är liten och det svenskspråkiga kundunderlaget begränsat. De största konkurrenterna är Vasa universitet och Österbottens högskola. Kurserna i Vasa har förhållandevis många hanketer bland sina deltagare, vilket är ett problem som måste åtgärdas.

6.5 Undervisningsministeriets roll

Undervisningsministeriet påverkar Öppna högskolans verksamhet direkt genom resultatavtal, riktlinjer för verksamheten, olika kalkylmodeller och krav på statistik.

I praktiken betyder detta att Öppna högskolan samlar in och bearbetar en stor mängd data för att förädla den till nödvändiga rapporter. Detta betyder också att Öppna högskolan lätt kan följa och också jämföra verksamheten med andra öppna universitet. För en liten högskola med små resurser är detta ganska tidskrävande eftersom samma person som sköter studierådgivning även sköter statistiker, planering etc.

Klara skriftliga riktlinjer som bättre beaktar ett litet universitets resurser, behov och finansieringsproblematik vore bra.

7 KVALITETEN PÅ UNDERVISNING OCH LÄRANDET

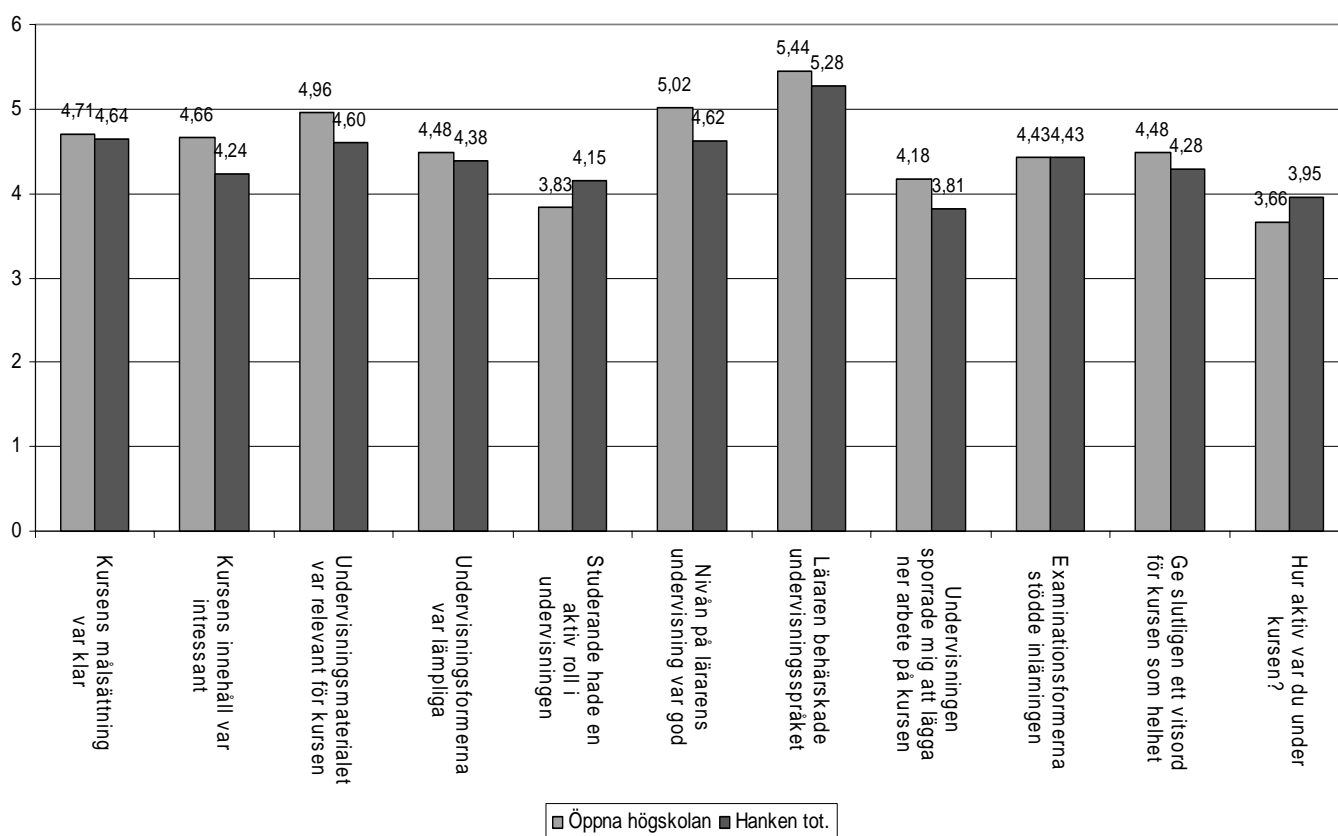
Öppna högskolans kursinnehåll, bl a tack vare att högskolans egna lärare anlitas, motsvarar kvaliteten inom den ordinarie undervisningen. Kurserna vid

Öppna högskolan har sedan starten 1994 också utvärderats kontinuerligt. Studerandena fyller i en evalueringsblankett i samband med varje kurs, resultaten samlas in och skickas vidare till kursens lärare. Responserna har varit övervägande positiv.

Från och med hösten 2000 har hela Svenska handelshögskolan inklusive Öppna högskolan använt samma evalueringsblankett för studerande. Detta möjliggör jämförelser mellan kurserna vid Öppna högskolan och den ordinarie högskolan (se Figur 1).

Den största skillnaden mellan undervisningen på Öppna högskolan och grundundervisningen är tidpunkten. Dessutom är grupperna oftast mindre än i grundundervisningen. Studerandematerialet är annorlunda än vid Hanken. Kursdeltagarna studerar i blandade grupper, dvs de ungas entusiasm kopplas med de äldres erfarenhet.

Utvärdering av kurserna inom Öppna högskolan jämfört med de ordinarie kurserna vid Hanken hösten 2000

Figur 1. En jämförelse av kursutvärderingsresultat mellan Öppna högskolans kurser och Hankens ordinarie kurser

Hankens satsning på pedagogisk utbildning för sina lärare har naturligtvis varit till gagn också för Öppna högskolan eftersom det ofta är samma lärare som undervisar såväl inom den ordinarie undervisningen som den öppna universitetsundervisningen.

Hösten 1999 utvärderades hela Hanken och därmed också Öppna högskolan inom ramen för den europeiska kvalitetsutvärderingen för handelshögskolor och erhöll våren 2000 sin Equisstämpel.

Studiehandledning för Öppna högskolans studerande i Helsingfors erbjuds av utbildningschefen och den deltidsanställda kursassistenten, i Vasa av studiesekreteraren. Studerandena får också ringa eller skicka mejl och syftet är att göra interaktionen mellan studerandena och Öppna högskolans personal så smidig som möjligt. Vid behov hänvisas studerandena till studiebyrån eller högskolans institutioner.

8 FORSKNINGS- OCH UTVECKLINGSARBETE

8.1 Innovationer

Öppna högskolan har varit banbrytare på Hanken inom distansundervisningen.

Höstterminen 1997 var det första gången möjligt att studera delvis på distans vid Hankens Öppna högskolan. Då genomfördes studieperioden Marknadsföringens grunder med en del av undervisningen via radio. Närundervisningen skedde i Helsingfors och Vasa.

Hösten 1999 gjordes en ny satsning inom distansundervisningen. Då genomfördes studieperioden Marknadsföringens grunder huvudsakligen via videokonferens. Orter som deltog var Vasa, Närpes och Nykarleby. Kursen fick ett mycket gott mottagande och upprepades hösten 2000, denna gång med deltagare i Vasa, Nykarleby och Borgå.

I planerna för Hankens Öppna högskolas ingår en större satsning på distansundervisning stödd av modern IT-teknik. Som ett konkret steg i denna riktning ordnade Öppna högskolan i början av maj år 2000 en kurs i undervisning via videokonferens.

Det har varit möjligt för lärarna att testa och utveckla sina kurser på Öppna högskolan som har små undervisningsgrupper. Exempel på detta är grundkurserna inom Företagsledning- och organisation samt informationsbehandlingen.

Öppna högskolan har således fungerat som en utvecklingskanal där lärarna kunnat pröva på nya undervisningsmetoder. Dessutom har Öppna högskolan på detta sätt betjänat en nischmarknad och utvidgat verksamhetsområdet.

Öppna högskolan har även breddat Hankens kursutbud genom att under några år arrangera kurser i kinesiska.

8.2 Internationellt samarbete

Något internationellt samarbete finns inte, dock har det i rapporten Utveckling av den öppna universitetsundervisningen vid Hanken specificerats som ett mål för verksamheten. Då Hankens virtuella verksamhet ökar finns även ökade möjligheter att bjuda ut kurser internationellt.

9 MOTSVARIGHET

Den öppna universitetsundervisningen täcker alla grundkurser på allmän nivå och många kurser på ämnesstudienivån i Hankens utbud. Kurserna bör erbjuda de studerande samma kunskaper som motsvarande kurs i Hankens ordinarie undervisning och ställa samma krav på de studerande. Detta leder till att kursprogrammen ofta är identiska med Hankens ordinarie.

Då det gäller studerande som har studierätt vid Hanken kan prestationer avlagda vid Öppna högskolan direkt registreras. Tidigare studier avlagda vid andra instanser behandlas inte av Öppna högskolan så att de studerande skulle kunna få studierna räknade till godo. De studerande har dock en möjlighet att ta kurser på ämnesstudienivå på Öppna högskolan förutsatt att de har de förkunskaper som möjliggör framgångsrika studier. Ansvar för tillräckliga förkunskaper ligger hos studeranden själv men Öppna högskolan och lärarna erbjuder studiehandledning och studeranden kan diskutera sina förutsättningar att delta i kurser på högre nivå.

10 ORGANISATION OCH BESLUTFATTANDE

Öppna högskolan är sedan år 1999 en del av Hankens förvaltningsämbete och fungerar administrativt som en av dess enheter. Förvaltningsdirektören är med andra ord dess högste chef. Integrationen och samordningen av verksamheten är ännu under utveckling.

Utbildningschefen i Helsingfors och studiesekreteraren i Vasa planerar i samråd med de olika institutionerna programmet för följande termin. Utbildningschefen är i kontakt med samarbetspartnerna och de institutioner på Hanken som berörs av samarbetet. Utbildningschefen föreslår lärare för kurserna, men kvalitetsansvaret för undervisningen ligger hos institutionerna och det är därför institutionerna som bestämmer vem som kan godkännas som examinator för en kurs. Därefter godkänns programförslaget av Undervisnings- och forskningsrådet (UFR) vid Svenska handelshögskolan. Organets huvuduppgift är att leda, utveckla och utvärdera undervisningen och forskningen vid Hanken.

Det övergripande och strategiska arbetet sköts i Helsingfors, fast en del uppgifter (t.ex. kontakten till föreläsarna samt den lokala utvecklingen av verksamheten) flyttats till Vasa. Även vissa rutinartade uppgifter är koncentrerade till Helsingfors. Några exempel på gemensamma uppgifter som sköts i Helsingfors: databasen (all registrering och alla studieutdrag), kataloger, annonser, timförordnanden, statistik, UFR-föredragningar, strategiska möten m m. Planering och koordinering av Öppna högskolans verksamhet tillsammans med samarbetspartnerna ute i svenskbygden sköts också i Helsingfors.

Öppna högskolans ekonomi påverkas i hög grad av det särunderstöd som ingår i resultatavtalet med undervisningsministeriet samt ministeriets beslut om de avgifter som får debiteras av de studerande. Internt bestäms tilldelningen till öppna högskolan av Hankens årliga budget, där resurstilldelningen till förvaltningsämbetet slås fast. Fördelningen inom förvaltningen styrs långt av det interna resultatavtalet mellan förvaltningsämbetet och rektor. Kursavgifterna och föreläsarvodena bestäms, inom undervisningsministeriets ramar, av utbildningschefen och förvaltningsdirektören. I mån av möjlighet har de tre

handelshögskolorna i Finland (Helsingfors handelshögskola, Turun kauppakorkeakoulu och Hanken) försökt hålla samma linje för sin verksamhet. Detta gäller även storleken på arvoden och kursavgifter. De dagliga ekonomiska besluten fattas av utbildningschefen.

10.1 Öppna högskolans personal

För tillfället har Öppna högskolan följande personal:

- i Helsingfors (där allt övergripande arbete görs) en utbildningschef (100 %) och en kursassistent (55 %).
- I Vasa sköter studiesekreteraren, vid sidan av sitt ordinarie jobb, de lokala uppgifter som inte går att sköta i Helsingfors.

Personalstyrkan har genom åren i stort sett hållits oförändrad trots att verksamheten expanderat kraftigt. Det är en uppgift för ledningsgruppen och förvaltningsämbetet att under år 2002 försöka nå en långsiktig lösning på hur verksamheten och de tillgängliga resurserna bäst kan anpassas till varandra. Det finns, i en liten organisation, inte möjligheter till en obegränsad expansion.

Öppna högskolans utbildningschef ansvarar för såväl utvecklingen av verksamheten som en stor del av de dagliga rutinerna. En dylik verksamhetsprofil är naturligtvis inte på något sätt idealisk, men mycket vanlig inom små organisationer som Hanken. Våren 2001 utnämndes en ledningsgrupp för Öppna högskolan. Ledningsgruppen har till uppgift att leda, utveckla och övervaka verksamheten. Dess roll, som ännu håller på att inarbetas, kommer förmodligen delvis att påminna om den som högskolans direktorer har.

11 Seminariedagens resultat

På seminariedagen den 13 september presenterades resultaten från intervjuerna, enkäten till studerande samt bakgrundssiffrorna. Som ytterligare bakgrund till diskussionen fanns utkastet till självvärderingsrapport och de frågor som utvärderingsrådet önskar ha besvarade. Hela ledningsgruppen och Öppna högskolans personal, representanter för studiebyrån (bl a studierektor), ledningen (rektor, prorektor, förvaltningsdirektör) och studentkåren (bl a ordförande) fanns på plats, liksom lärare samt studerande som kommit in till Hanken via Öppna högskolan. Vasa deltog via videokonferens.

Under självvärderingens gång hade ledningsgruppen stött på några stora frågor som de önskade att seminariet skulle diskutera gällande det livslånga lärandet och resurseringen och omfattningen av verksamheten. Seminarieprogrammet finns i bilaga 4.

11.1 Öppna högskolan i Vasa

I Vasa betonades behovet av resurser för Öppna högskolan och det faktum att en stor del av deltagarna i kurser är ordinarie hankenstuderande. Detta problem kunde övervinnas genom bättre marknadsföring till t.ex. alumni i Vasa. Marknaden och den akademiska traditionen är dock annorlunda än i storstadsregionen. Å andra sidan är möjligheten för hankenstuderande att delta i Öppna högskolans kurser en rikedom eftersom det möjliggör en flexiblare studietid.

Speciellt betonades den virtuella undervisningens betydelse eftersom studerandeunderlaget på mindre orter sällan räcker till en kurs, men intresserade skulle finnas om fler orter kunde delta på distans i kurserna. Även snabbleden borde marknadsföras bättre i Vasa. I dagens läge är det dock svårt att rikta och intensivifiera marknadsföringen då det inte ens finns en halvdagsresurs för Öppna högskolan i Vasa.

11.2 Resursering och verksamhetens omfattning

Beträffande resurseringen var de seminariedeltagare som deltog i grupparbetena eniga om att mer tid krävs för strategiarbete och information utan att studieservicen blir sämre. Idag sköter utbildningschefen förutom planering, information, avtal, budgetuppföljning, statistik m m även en stor del av studieservicen i Helsingfors eftersom en kursassistent på halvtid inte räcker till. Även i jämförelse med övriga universitet är personalen på Öppna Hanken underdimensionerad.

Enligt studentenkäten (se kapitel 3.4) och de närvarande studeranderepresentanterna fungerar studentservicen utmärkt. Det konkreta samarbetet med olika samarbetspartner fungerar väl enligt det intervjusammandrag (se kapitel 6.2) som presenterades på seminariet.

En stor del av de brister som noterats (brist på information till olika parter internt och externt, ingen klart uttalad strategi, avtal med institutioner, samarbetspartner mm) under självvärderingens gång beror på att det idag inte finns någon som har tid att ägna sig åt strategisk planering. På sikt bör Svenska handelshögskolan ha två fasta tjänster i Helsingfors och en halv tjänst i Vasa.

11.3 Det livslånga lärandet

Öppna högskolans roll i det livslånga lärandet är viktig. Öppna högskolans roll som rekryteringskanal och upprätthållare av kunskaper ökar i framtiden. Studerandematerialet är brokigt eftersom både nybakade studenter, yrkesstuderande, utexaminerade på alla nivåer med olika språkbakgrund utnyttjar Öppna högskolans tjänster.

För att bättre fungera i enlighet med det livslånga lärandet bör fler kurser som kan studeras oberoende av tid och rum erbjudas.

BILAGA 1 – Självutvärderingens tidtabell

Tidtabell för utvärderingen

November 2000,	23.11	Förberedande utvärderingsmöte för representanter för alla öppna universitet i Finland Avoimen yliopiston työryhmä, Tammerfors
Februari	12-13.2	Avoimen yliopiston työryhmä, Tammerfors
Mars	21.3	Deltagande i Avoimen Foorumi, HU
April	18.4	Deltagande i Yliopistojen täydennyskoulutuskeskusten johdon seminaari, HKKK. Huvudtema: de öppna universiteten samt utvärderingen.
Maj	3.5	Ledningsgruppen för Hankens Öppna högskola utnämndes
	9.5	Deltagande i Avoimen Foorumi, HU
	28.5	Ledningsgruppen sammanträder
	31.5	Deltagande i seminariet för de små öppna universiteten i Åbo
		Ett första utkast till utvärderingsrapport görs
Juni	20.6	Ledningsgruppen sammanträder och diskuterar utkastet
		Utbildningschefen sammanställer siffror
	29.6	Bakgrundsiffrorna in till utvärderingsrådet
Augusti	6.8	Ledningsgruppsmöte
	8.8	Enkätutkast utarbetas. Enkäten riktar sig till Öppna högskolestuderande vid Hanken som studerat 00–01.
	17.8	Enkätförslaget genomgås
	23.8	Enkäten färdig, inbjudan till seminariet färdig
	23–24.8	Enkäten skickas ut
	28.8	Ledningsgruppsmöte Genomgång av rapportutkastet, planering av seminariet
September	5–12.9	Intervjuer med samarbetsparter i Mariehamn, Vasa, Borgå och Karis
	5.9	Ledningsgruppens möte

	6.9	Utkast till utvärderingsrapport klart för utskickning Seminariets arbetsrubriker klara Programmet utskickas
	7.9	Enkäterna tillbaka
	13.9	Seminariedag i Helsingfors och Vasa – Till seminariet inbjudes <ul style="list-style-type: none"> • Högskolans ledning • Prefekter • Lärare som undervisat och lärare som inte undervisat vid Öppna högskolan • Studerande som studerat vid Hankens öppna högskola och kommit in via snabbleden eller 50 sv • Representanter för studentkåren • Cheferna för studiebyrån, datacentralen, biblioteket och räkenskapsbyrån • Öppna högskolans personal samt ledningsgrupp
	8–20.9	Enkäterna analyseras,– första resultaten på seminariedagen – rapporten färdigställs
	18.9	Ledningsgruppen summerar seminarieresultatet
	26.9	Genomgång av rapporten – ledningsgruppen
	28.9	Självutvärderingsrapporten skickas till ÅA och Rådet för utvärdering av högskolorna
Oktober	ca 22.10	Utvärderingsdag med ÅA
November		Utfrågningsdag med externa utvärderare

BILAGA 2 – Studerande enkät

Frågeformulär för studerande vid Hankens öppna högskola

1.	Kön	1. Man 2. Kvinna
2.	Ålder	Födelseår: _____
3.	Skolunderbyggnad (Ringa in ett alternativ)	1. Folkskola, medborgarskola 2. Mellanskola 3. Grundskola 4. Studentexamen 5. Annan skolunderbyggnad
4.	Utbildning (Ringa in ett alternativ)	1. Ingen 2. Yrkesutbildning 3. Lägre högskoleexamen 4. Högre högskoleexamen
5.	Hur blev du först informerad om Öppna högskolan? (Ringa in ett alternativ)	1. Via Öppna högskolans broschyr 2. Via tidningsannons 3. Via Internet 4. Någon rekommenderade Öppna högskolan 5. På något annat sätt Vilket? _____
6.	Var har du deltagit i Öppna högskolans kurser under läsåret 2000–01? (Kryssa för ett eller flera alternativ)	1. ☐ vid Svenska handelshögskolan i Helsingfors 2. ☐ vid Svenska handelshögskolan i Vasa 3. ☐ vid Västra Nylands folkhögskola 4. ☐ vid Borgå folkhögskola 5. ☐ vid Nykarleby Arbetarinstitut 6. ☐ vid Ålands högskola
7.	Hur många av Öppna högskolans kurser hade du anmält dig till under läsåret 2000–01?	Jag hade anmält mig till _____ kurser.
8.	Hur många av Öppna högskolans kurser deltog du i under läsåret 2000–01?	Jag deltog i _____ kurser.
9.	Hur många av Öppna högskolans kurser har du avlagt studieveckor i (kurser som du tagit under läsåret 2000–01)?	Jag har avlagt studieveckor i _____ kurser.
10.	Hur många studieveckor har du totalt avlagt vid Hankens öppna högskola? (även tidigare år)	Jag har totalt avlagt _____ studieveckor vid Hankens öppna högskola.
11.	Hur många studieveckor har du totalt avlagt vid någon annan öppen högskola/annat öppet universitet?	Jag har totalt avlagt _____ studieveckor vid andra öppna högskolor/universitet.

12.	Hur skulle du beskriva din situation under läsåret 2000–01? (Kryssa för ett eller flera alternativ)	7. ☐ studerade huvudsakligen vid Öppna högskolan 8. ☐ studerade vid grundskola eller gymnasium 9. ☐ studerade vid yrkesanstalt eller folkhögskola 10. ☐ var ordinarie studerande vid Hanken 11. ☐ var ordinarie studerande vid yrkeshögskola/annat universitet 12. ☐ arbetade heltid 13. ☐ arbetade deltid: _____% 14. ☐ annat, vad _____
13.	Om du nu studerar vid Hanken, vilken väg kom du in vid Hanken? (Ringa in ett alternativ)	1. genom inträdesförhör 2. genom Öppna högskolans snabbled 3. genom att ha studerat minst 50 sv vid öppet universitet 4. Annan: _____
Studiernas syfte		
14.	Hur skulle du beskriva syftet med dina studier vid Hankens öppna högskola? (Kryssa för ett eller flera alternativ)	1. ☐ komma in till Hanken via snabbleden 2. ☐ komma in till Hanken via 50 studieveckor öppna högskolestudier 3. ☐ bekanta mig med studier vid Hanken 4. ☐ utbilda mig vidare 5. ☐ öka flexibiliteten i ordinarie studier vid Hanken 6. ☐ lära mig svenska 7. ☐ ägna mig åt något intressant 8. ☐ Öppna högskolans kurser utgör ett alternativ inom den egna utbildningen 9. ☐ annat, vad _____
Kvalitet		helt av motsatt åsikt helt av samma åsikt
Ta ställning till följande frågor <u>ur din egen synvinkel</u>		
15.	Administrationen vid Öppna högskolan fungerar bra (kurs- och tentanmälan, information, studieutdrag)	1 2 3 4 5 6 7
16.	Studerande får tillräcklig information om Öppna högskolan och dess verksamhet	1 2 3 4 5 6 7
17.	Öppna högskolans personal är tjänstvillig	1 2 3 4 5 6 7
18.	Öppna högskolans broschyrer och webbsidor är av hög kvalitet	1 2 3 4 5 6 7
19.	Öppna högskolan erbjuder ett bra urval kurser	1 2 3 4 5 6 7
20.	Öppna högskolans kurser hålls vid lämplig tidpunkt	1 2 3 4 5 6 7
21.	Öppna högskolans lärare är kunniga	1 2 3 4 5 6 7
22.	Öppna högskolans lärare är motiverande	1 2 3 4 5 6 7
23.	Kursinnehållet i Öppna högskolans kurser är intressant	1 2 3 4 5 6 7
24.	Öppna högskolans kurser behandlar aktuell information	1 2 3 4 5 6 7

25.	Det är lätt att få tag på kurslitteratur till Öppna högskolans kurser	1	2	3	4	5	6	7
26.	Öppna högskolans verksamhet är överlag av hög kvalitet	1	2	3	4	5	6	7
	Respons	<i>helt av motsatt åsikt</i>			<i>helt av samma åsikt</i>			
27.	Öppna högskolan är intresserad av att få respons/feedback från studerande	1	2	3	4	5	6	7
28.	Öppna högskolan svarar snabbt på respons	1	2	3	4	5	6	7
	Beaktande av individuella behov	<i>helt av motsatt åsikt</i>			<i>helt av samma åsikt</i>			
29.	Öppna högskolan erbjuder kurser som intresserar mig	1	2	3	4	5	6	7
30.	Öppna högskolan tar i betraktande studerandenas individuella behov	1	2	3	4	5	6	7
	Värde	<i>helt av motsatt åsikt</i>			<i>helt av samma åsikt</i>			
31.	Jag har haft nytta av Öppna högskolans kurser	1	2	3	4	5	6	7
32.	Det har varit ett nöje att studera vid Öppna högskolan.	1	2	3	4	5	6	7
	Tillfredsställelse överlag	<i>helt av motsatt åsikt</i>			<i>helt av samma åsikt</i>			
33.	Jag är i stort sett nöjd med Öppna högskolans verksamhet (kurser, administration och service)	1	2	3	4	5	6	7
	Lojalitet	<i>helt av motsatt åsikt</i>			<i>helt av samma åsikt</i>			
34.	Jag kommer att anmäla mig till Öppna högskolans kurser även i fortsättningen.	1	2	3	4	5	6	7
35.	Jag har rekommenderat Öppna högskolans kurser för släktingar/vänner.	1	2	3	4	5	6	7
	Framtida utveckling							
36.	Av vilka ämnen är du intresserad i framtiden? (du kan välja flera alternativ)	15. ☐ ekonomisk politologi 16. ☐ finansiering och investering 17. ☐ företagsgeografi 18. ☐ företagande och företagsledning 19. ☐ företagsledning och organisation 20. ☐ handelsrätt 21. ☐ informationsbehandling 22. ☐ marknadsföring 23. ☐ nationalekonomi 24. ☐ redovisning 25. ☐ statistik 26. ☐ språk						

		27. ☐ vet ej 28. ☐ inga
37.	Vilken undervisningsform intresserar dig i framtiden? (du kan välja flera alternativ)	29. ☐ närundervisning 30. ☐ distansundervisning 31. ☐ flerformsundervisning 32. ☐ nätstudier 33. ☐ annat: _____ 34. ☐ vet ej 35. ☐ ingen

Hur kan Öppna högskolan förbättra sin verksamhet/sina kurser?

Andra kommentarer:

Vänligen returnera den ifyllda svarsblanketten senast den femte september i bifogade svarskuvert!

Tack för din hjälp!

BILAGA 3 – Resultat från enkäten

Öppna högskolan

Undersökning bland Öppna högskolans studerande (2000–2001)

Öppna högskolan Sammandrag

1.	Genomförande av undersökningen.....	2
1.1	Syftet med undersökningen	2
1.2	Respondenterna	2
1.3	Reliabilitet och validitet	2
2.	Bakgrundsvariabler	3
2.1	Kursdeltagandet.....	3
2.2	Studerandenas situation år 2000–2001	3
3.	Kvalitet.....	3
3.1	Fortsatta studier vid Öppna högskolan	4
4.	Framtida utvecklingen.....	5
4.1	Vilka ämnen är studerandena intresserade av.....	5
4.2	Vilka undervisningsformer är studerandena intresserade av	5
5.	Kvalitativa svaren.....	5

1. Genomförande av undersökningen

Undersökningen genomfördes i form av en enkät som skickades till de studerande som anmält sig till Öppna högskolans kurser under läsåret 2000–2001. Enkäten täckte Öppna högskolans hela verksamhetsområdet dvs. Helsingfors, Vasa, Borgå, Karis, Nykarleby och Mariehamn. Allt som allt skickades ut 445 frågeformulär, 83 svarade och 14 frågeformulär kom tillbaka oöppnade. Svarsprocenten blev således 19. Ingen belöning, förutom möjligheten att kunna påverka utvecklingen av verksamheten erbjöds, vilket kan delvis förklara den låga svarsprocenten.

1.1 Syftet med undersökningen

I undersökningen ingick förutom bakgrundsvariabler frågor om upplevd kvalitet, framtida önskemål samt en öppen fråga om förbättringsförslag. Syftet med undersökningen var att få fram såväl åsikter om hur studerandena upplevt Öppna högskolans verksamhet tidigare, som hur man borde/skulle kunna utveckla Öppna högskolans verksamhet.

Det som bör beaktas är att undersökningen täcker alla enheter (dvs olika orter) och ger således en helhetsbild, inte en bild över verksamheten på en viss ort.

1.2 Respondenterna

Av respondenterna var 22 % män och 78 % kvinnor (18 och 65 personer). Hela 89 % hade studentexamen bakom sig. Respondenterna var i medeltal 27 år gamla medan åldern varierade från 19 år till 56 år.

Av responderna hade 45 % ingen utbildning, 17 % hade yrkesutbildning och 34 % hade lägre eller högre högskoleexamen.

Respondenterna hade oftast hittat Öppna högskolan via broschyr (21 %), rekommendation (27 %) eller på något annat sätt (31 %), t.ex. via information på den egna läroinrättningen. 8 % meddelade att de hade upptäckt Öppna högskolan på Internet.

Den största delen av respondenterna hade under läsåret 2000–2001 studerat i Helsingfors (55 %). 24 % av respondenterna hade studerat i Vasa, 12,6 % i Karis, 3,4 % i Borgå, 2,3 % i Nykarleby och 2,3 % på Åland.

Enligt respondenterna var de vanligaste syftena med studierna att öka flexibiliteten i ordinarie studier vid Hanken (18 %), att utbilda sig vidare (18 %) eller att bekanta sig med studier vid Hanken (15,6 %). Andra syften var att lära sig svenska (9 %), att komma in till Hanken via snabbleden (7,4 %) eller 50 sv (8,2 %) eller eget intresse (6,6 %). Dessutom utgjorde Öppna högskolans kurser ett alternativ inom den egna utbildningen för 9 % av respondenterna. 8 % av respondenterna hade något annat syfte.

1.3 Reliabilitet och validitet

Respondenternas profil motsvarar inte helt profil av de studerande som studerade på Öppna högskolan läsåret 2000/2001. Bland respondenterna

var oproportionellt stor andel kvinnor (fördelning bland studerande 54,2 % kvinnor, 45,8 % män, bland respondenter 78 % kvinnor, 22 % män).

Dessutom var antalet respondenter relativt litet vilket gör att analyserna inte är alldeles pålitliga. Man kan dock säga att denna undersökning ändå kan användas som riktgivande underlag för beslut.

2. Bakgrundsvariabler

2.1 Kursdeltagandet

Antalet kursanmälningar per person för året 2000–2001 varierade från 1 till 11. I genomsnitt hade studerandena anmält sig till och deltagit i 3 kurser.

2.2 Studerandenas situation år 2000–2001

Studerandena fick välja mellan olika förutbestämda variabler om hur de skulle beskriva sin situation under den undersökta tidsperioden. De flesta respondenterna var ordinarie studerande vid Hanken (30,7 %), medan de som studerade huvudsakligen vid Öppna högskolan utgjorde 12,9 % av respondenterna. Av respondenterna arbetade 24,8 % heltid. Vid yrkesanstalt studerade 10,9 % av respondenterna. 5 % av respondenterna studerade vid yrkeshögskola eller ett annat universitet.

3. Kvalitet

Studerandena skulle besvara kvalitetsfrågor på en skala från 1 (helt av motsatt åsikt) till 7 (helt av samma åsikt).

Överlag var svaren positiva. Speciellt personalens tjänstvillighet (5,95 på skalan 1–7, hela 43 % gav det högsta möjliga värdet dvs 7 för tjänstvillighet) och lärarnas kunnighet (i medeltal 5,5) var utvärderade som bra. Som mindre bra upplevdes tidpunkten för undervisningen (4,54), tillgängligheten av kurslitteratur (4,59) och urvalet kurser (4,59). Dessutom var medeltalet för frågan "Öppna högskolan tar i betraktande studerandenas individuella behov" relativt lågt, 4,35. Däremot tyckte studerandena att de haft nytta av Öppna högskolans kurser (5,71). Studerandena tyckte också att det överlag varit ett nöje att studera vid Öppna högskolan (5,48).

På den allmänna frågan om tillfredsställelse "Jag är i stort sett nöjd med Öppna högskolans verksamhet (kurser, administration och service)" svarade respondenterna i medeltal 5,51 på skalan 1–7. Ett vitsord på 6 eller 7 gav 63 % av respondenterna, medan 2,4 % gav vitsord 1 eller 2.

Öppna högskolans kurser har också tidigare utvärderats och resultaten från kursutvärderingarna liknar resultat i denna undersökning. Studerande på Öppna högskolan har varit nöjdare med kurserna än ordinarie hankeiter.

Det finns dock enligt detta undersökningsresultat en möjlighet att förbättra verksamheten. Speciellt kan man säga att kurserna borde arrangeras tidigast kl. 17.00 och ett bredare urval kurser kunde erbjudas. Information till studerande som anmält sig till kvotplatser (t.ex. i form av någotslags "infopaketer") borde förbättras.

3.1 Fortsatta studier vid Öppna högskolan

I enkäten frågades också ifall studerandena tänkt anmäla sig till Öppna högskolans kurser i fortsättningen. Medeltalet blev 4,68 och 36 % gav 6 eller 7, 12 % gav 1 eller 2. Dessa värden tyder på att endast en tredje del är ganska säkra på att de i framtiden kommer att fortsätta studera på Öppna högskolan. Detta kan åtminstone delvis bero på det stora antalet ordinarie studerande bland respondenterna. Ju längre studierna framskrider, desto osannolikare är det att man tar kurser via Öppna högskolan eftersom kursutbudet omfattar grundkurser eller kurser på allmän nivå.

Det bör också tas i betraktande att många andra faktorer än endast tidigare erfarenheter kan påverka villigheten att fortsätta studera på Öppna högskolan. Dyliga faktorer kan vara t.ex. tiden man kan använda för studier. Öppna högskolan erbjuder oftast samma kurser år efter år vilket gör att studerandena inte nödvändigtvis kan ta nya kurser. Eller så har ett tillfälligt behov redan blivit tillfredsställt. En förklaring kan också vara att eftersom en relativt stor andel av respondenterna var ordinarie studerande vid Hanken och en del av dessa kommit in till Hanken via Öppna högskolan, är de inte längre intresserade av kurser på Öppna högskolan.

De frågor angående verksamheten som korrelerade högst (förklarade variansen på signifikant nivå) med respondenternas svar på frågan "Jag kommer att anmäla mig till Öppna högskolans kurser även i fortsättningen" var "jag har haft nytta av Öppna högskolans kurser" och "det har varit ett nöje att studera vid Öppna högskolan". Detta tyder på att det upplevda värdet av studierna bäst förklarar varför en studerande vill fortsätta sina studier vid Öppna högskolan.

Det kom fram att olika kvalitetsmått är högt korrelerade med såväl varandra som med den upplevda nyttan och det upplevda nöjet med verksamheten. Upplevelser om hur bra administrationen på Öppna högskolan fungerade korrelerade tydligt med fortsatta studier (korrelationsanalys med Pearson correlation). Andra signifikanta kvalitetsmått som korrelerade med fortsatta studier var hur intressant kursinnehållet var ur respondenternas synvinkel samt hur respondenterna upplevt kvaliteten på Öppna högskolans verksamhet överlag. Dessa variabler har högst sannolikt en indirekt inverkan på fortsatta studier genom att de påverkar upplevt nöje och upplevd nytta (de är inte signifikanta direkta determinanter av fortsatta studier enligt en regressionsanalys). I regressionsanalysen kom det också fram att verksamhetens kvalitet och respons från Öppna högskolan var viktiga determinanter bakom det upplevda nöjet. Bakom den upplevda nyttan fanns information, personalens tjänstvillighet och hur nöjd respondenterna var med verksamheten överlag. Här var också kursurvalet en viktig determinant av verksamhetens kvalitet överlag.

Respondenterna svarade att de rekommenderat Öppna högskolans kurser för släktingar/vänner (medeltal 5,13). På den här frågan svarade 27,7 % av respondenterna "7" och 6 % "1,". Således är det sannolikare att man rekommenderat Öppna högskolan än att man fortsätter studera på Öppna högskolan. Rekommendationerna är ett mått på hur nöjda studerandena

varit med Öppna högskolans kurser och även dessa svar korrelerade med frågan "det har varit ett nöje att studera vid Öppna högskolan".

4. Framtida utvecklingen

4.1 Vilka ämnen är studerandena intresserade av

De flesta av respondenterna nämnde ämnena språk (18,7 %), marknadsföring (12,1 %) eller finansiering och investering (10,1 %) att vara av intresse. Andra ämnen som väckte intresse var företagsledning och organisation och handelsrätt (9,3 % var och en). Informationsbehandling fick 8,6 % medan företagsgeografi, företagande och företagsledning och redovisning fick 6–7 % av svaren.

En noggrann kartläggning av studerandenas behov och konkurrenssituation på olika orter skulle stöda beslutsfattandet. T.ex. språk utgör en stor helhet (engelska, svenska, finska, franska, tyska, spanska och ryska) och respondenternas intresse riktas antagligen mot ett eller några språk. Öppna högskolans erfarenheter tyder på att språkkurser inte alltid lyckas locka deltagare och därför är det svårt att utan mer information ge förslag till hur utbudet inom språk skulle kunna förbättras.

4.2 Vilka undervisningsformer är studerandena intresserade av

Närundervisning visade sig vara den populäraste undervisningsformen bland respondenterna, 30 % föredrog den. Flerformsundervisning uppnådde nästan samma resultat med 28,6 % av svaren. Även distans- och nätstudier var populära med 20 % resp. 18,6 % av svaren.

Således kan man säga att alternativa undervisningsformer väcker intresse bland respondenterna och Öppna högskolan borde utveckla kurserna i samarbete med institutionerna för att tillfredsställa efterfrågan på kurser som förverkligas i form av flerformsundervisning, distans- eller nätstudier.

5. Kvalitativa svaren

Svar på frågan "Hur kan Öppna högskolan förbättra sin verksamhet / sina kurser gäller närmast kursutbudet och lämpliga tidpunkter för kurser samt begäran att lättare få information om verksamheten. En del tyckte också att Öppna högskolan borde minska obligatorisk närvaro men ändå utan att sänka nivån på undervisningen. I Vasa önskades också kurser i finska avsedda för svenskspråkiga.

BILAGA 4 – Seminariedagens program

ÖPPNA HÖGSKOLANS SEMINARIEDAG 13.9 KRING UTVÄRDERING OCH UTVECKLING

Program

- 9:00 Välkomna & kaffe
- 9:10 Några fakta om Öppna högskolan idag
Birgit Lindholm
- 9:25 Studerandeåsikter om Öppna högskolan – enkätresultat
Johanna Viitanen
- 09:45 Presentation av intervjuer med samarbetsparter
Peter Björk
- 10:00 Gruppdiskussioner kring följande teman –
(videokonferenskontakten avbryts, dvs skilda
diskussioner i Helsingfors och Vasa):
- Livslångt lärande – hur förverkligas det på Hanken idag och år 2009? Öppna högskolans roll?
 - Rekrytering av ordinarie hankeiter via Öppna högskolan – bra eller dåligt?
 - Resursering av Öppna högskolan – verksamheten ur resursperspektiv – både medel och personal – var går gränserna för verksamheten?
 - Undervisning för vem i vilka proportioner?
- Utvärdering av nuläget samt utvecklingsmöjligheter och behov tom 2009 borde tas i beaktande vid varje tema.
- Ca 11:30 Videokontakten återupptas – presentation av gruppernas arbete